

E-BOEK
MET BIJBEHOREND LUISTERBOEK!

de Santiago Sleutel

Loop als pelgrim de tocht naar Campostella, net als Bertrand uit 1350. Echter liep Bertrand deze tocht onder hele andere omstandigheden als nu.

Lees en luister over een zeer gedetailleerde camino in twee totaal verschillende periodes. Een meeslepend boek van Erik Vierkant

A Het gebruik van dit boek

Bij mijn presentatie als uw reisgezel wil ik u graag vertellen hoe dit boek het best te gebruiken is op uw voorgenomen voettocht over de Camino Francés vanaf Saint-Jean-Pied-de-Port naar Santiago de Compostella. Overigens is de toevoeging “de Compostella” een verbastering van “de ster die naar het gebeente van Sint Jacobus leidt.” Compostela is het Spaanse woord, terwijl het in het Nederlands met een dubbele l geschreven wordt.

Met uw aankoop heeft u de rechten verkregen op een e-boek dat ook, in combinatie met uw eigen smartphone en een bluetooth earset, als luisterboek gebruikt kan worden.

Dat laatste is in feite waar het om draait, want onder het lopen gaat niemand een papieren boek lezen en ook het lezen van tekst op een reader is nauwelijks een optie. De bewegingen van het lopen en het felle zonlicht laten het fixeren op de kleine tekst niet toe.

Met uw bluetooth earset bent u volkomen bewegingsvrij. Uw smartphone steekt u in uw tas of rugzak en na een beetje oefenen is de bediening voor pauze en voortgang op uw earset snel gevonden, zodat maximaal op de aanwijzingen ingespeeld kan worden.

Opgelost. Of toch niet helemaal?

De lengte van de pelgrimage van de Camino Frances bedraagt in kilometers ongeveer 810. Als u normaal loopt neemt die tocht ongeveer 162 uur in beslag. Dat getal is volkomen onbelangrijk, maar het zegt iets over de hoeveelheid gesproken tekst in dit luisterboek, als alle wandeltijd gevuld wordt met voorgelezen tekst. Stel nou eens dat ik u alle boeken van de bijbel zou voorlezen (800.000 woorden) dan ben ik daar 88 uur mee bezig. Deze vergelijking toont helder aan dat niet elke kilometer met tekst gevuld kan worden. Er zullen dus veel ‘lege’ ruimtes in dit luisterboek voorkomen.

Die lege tijd wordt nog verhoogd door de vele kilometers lange eenzame wegen waar schijnbaar nooit een einde aan komt en waarover weinig tot niets te vertellen valt. Sommige mensen vinden dit juist prettig om in totale afzondering de beproeving van die eenzaamheid te ondergaan. Dat is goed, als u het wenst. Anderen echter verteren die saaiheid veel minder goed en zouden graag via hun headset afleiding willen horen.

Daarom heb ik getracht dit probleem voor een deel op te lossen. U hebt om goede redenen besloten de Camino Francés te gaan lopen. Deze naam is een beetje verwarrend, omdat het meldt dat alle Franse routes in de Pyreneeën samenkomen, terwijl er bijna helemaal op Spaanse bodem gelopen wordt.

Die tocht gaat u goed voorbereiden, dat spreekt vanzelf. U kiest daarvoor een sterke, maar vooral lichtgewicht uitvoering van uw bepakking. Samen met slimme kleding, hoofdbedekking en sterke lichte schoenen heeft u er alles aan gedaan om onderweg zo weinig mogelijk last te ondervinden van uw spullen die allemaal in een lichtgewicht rugzak meegenomen kunnen worden. Nu mijn gedeeltelijke oplossing voor ‘de lege gaten’ in dit luisterboek:

In zeer oude tijden, ik spreek nu van de Middeleeuwen, had de toenmalige pelgrim niet de beschikking over die mooie moderne spullen. Hij moest het doen met wat hij had. Dat was niet veel. Tijdens regenbuien werd zijn mantel nat en zwaar en zijn schoenen boden geen weerstand tegen waterplassen, steentjes en modder. Verzorging van lijfelijk ongemak zoals blaren en huidkloven waren er niet, kortom, het zal zeker vele malen zwaarder zijn geweest om in die tijd zo’n pelgrimage te ondernemen. Naast het lichamelijk ongerief speelde er dan ook nog de angst om door struikrovers overvallen en beroofd te worden van de weinige middelen die men, als het even kon, bij zich had om er onderweg water en voedsel mee te kunnen bekostigen.

Toch had die oude pelgrim een sterk motief om al deze ongemakken te overwinnen, namelijk om door zijn geloof en overtuiging de kracht te vinden die nodig was om zijn heilig doel te bereiken: de verering van de Apostel Jacobus met als schitterend hoogtepunt de aankomst In Santiago, maar daar speelde ook een ander motief in mee: het verdienen van aflaten waarmee misstappen in het leven afgekocht konden worden. Dat was de oude tijd en daarmee heb ik niet gezegd dat de moderne mens dat niet zo beleeft, maar laten we eerlijk zijn, de religieuze betekenis van het pelgrimschap heeft zijn sterkste glans verloren en nu druk ik me mild uit.

De oude pelgrim heeft het vele malen moeilijker gehad dan zijn modern evenbeeld en daarin schuilt mijn gedeeltelijke oplossing voor de vele lege gaten in dit luisterboek. Overigens is het dus zo dat velen deze tocht als wandelaar ondernemen, maar een ander deel van de luisteraars van dit boek hebben wel degelijk een religieus motief en dat mag niet overlopen worden. Ook voor diegenen spreekt mijn oplossing voor de vele stille tussenstukken wellicht aan. Zie voor de details hierover in mijn vierde voorwoord: 'D Hulp bij uitzichtloosheid.'

B De geestelijke voorbereiding

De toevoeging 'geestelijk' zegt duidelijk dat de materiele kant hier niet aan bod komt. Niet dat die van minder belang is; een slim samengestelde uitrusting voorkomt ongemak dat niet gedragen hoeft te worden.

De echte confrontatie met het voorgenomen doel om naar Santiago te lopen begint vanaf de allereerste gedachte dat te willen gaan doen. Zo verging het mij, toen ik acht jaar geleden me afvroeg hoe ik van het roken zou kunnen afkomen. Ik wist het antwoord niet en uit een soort radeloosheid sprak ik mezelf aan met de suggestie om naar Santiago te lopen zonder shag op zak. Ik wist zeker dat, als ik na vele beproevingen op een goede dag daar zou aankomen, mijn rookverslaving verslagen en ingehaald zou zijn door mijn eigen lichamelijke en geestelijke kracht. Doorgaans ben ik een lui mens en uit pure angst om door mezelf gedwongen te worden die monstertocht te moeten ondernemen, stak ik nooit meer een sjekkie aan. Na twee weken raar psychisch gedrag, ik zocht in de tuin naar iets wat er niet was, drong het tot me door dat bezwijken betekende dat ik dan die ellende van de afgelopen twee weken voor niets doorgemaakt zou hebben. Ik was bevrijd.

De gedachte om de pelgrimstocht te ondergaan komt bij elk individu uit een andere hoek. Er zijn sportievelingen die het eindresultaat aan hun kleinkinderen willen laten zien, alsof het hier om een soort Elfstedentocht in een barre winter ging, beloond met een veelzeggend kruisje. Anderen nemen het zich voor in de hoop antwoorden te krijgen op vragen die ze zichzelf nog niet gesteld hebben. Weer anderen zien het als een poging om iets te herstellen van wat in het verleden niet goed is gegaan. Elk motief is er een en gelukkig hoeft niemand zijn keuze te verantwoorden.

Nu is het zelfs ook mogelijk voor hen die lichamelijk gehinderd zijn om deze pelgrimage mee te maken door dit luisterboek te beluisteren vanuit de veilige thuisbasis, kijkend naar de You Tube serie: "Camino de Santiago, day 1" (t/m 29). Mocht bij die afstemming op You Tube er iets niet goed gaan, voeg dan de namen van de start – en dag finish plaats toe achter het dagnummer. Verscheidene pelgrims hebben voor iedereen gratis ter inzage filmpjes geplaatst en deze serie is de enige die bijna elke meter vanaf de Pyreneeën tot in Santiago in beeld brengt.

De Camino is een poging waarvan de waarde in de kathedraal van Santiago doordringt op de momenten als het enorme wierookvat met lange zwaaien verlichting verspreidt in de harten van elk individu dat er aan begon.

Deze pelgrim begeleiding in 'de Santiago Sleutel' verbergt op onverwachte plaatsen een aanwijzing die na aankomst en volbrenging van de Camino Francés de sleutel zal geven tot de ingang van het verdere leven.

C Dank aan hulpvaardigen

Een boek als dit, een e-boek en een luisterboek, komt niet zomaar tot stand. Daar zijn aangevers, inspirators, verbeteraars en doordouwers voor nodig om het eerste idee via vele zijwegen tot een werkend eindresultaat te krijgen. Die reeks wil ik graag openen met Astrid Aansorgh, die mij in de zomer van 2019 het advies gaf een boek over de camino te schrijven. Hilmar Blaauw uit Zuid Duitsland hielp me om allerlei voorgenomen denkbeelden over de opzet van het boek in een betere realiteit om te zetten. Op het vlak van de doordouwers vul ik nu Robert Wierenga in, die met zijn reclamebureau mij heeft gesteund in de wereld van digitaliteiten. Het komt geregeld voor dat ik ergens een paar bits of bytes kwijt ben die weer opgespoord moeten worden. Ik kan niet alles alleen, daar heb ik hulp bij gehad. Dank daarvoor, zonder dat ben ik een stumper die zijn vers gelegd ei soms niet meer kan terugvinden. Tenslotte gaat mijn dank uit naar Van Steenis Audio te Haule, die in zijn geluidsopnamestudio Frits van Ruiten, de eigenaar van uitgeverij De Golfslag, goed geholpen heeft om zijn stem als verteller in dit boek op te nemen.

Bij het samenstellen van dit luisterboek, tevens e-boek, heb ik gebruik gemaakt van een bekende openingszin uit de documentaire reeks 'Europa' van Geert Mak, uitgezonden door de VPRO. Die opening: "Waar waren we ook alweer gebleven?" heb ik met toestemming van de uitgeverij Atlas mogen gebruiken.

Veel citaten heb ik uit het boekje "Spaanse St. Jacobsroute", hierna te noemen "wandelgids St. Jacobsroute", uitgegeven door uitgeverij Elmar te Delft, met uiteindelijke instemming van de uitgever gebruikt. Ook de daarin opgenomen kaarten heb ik met veel genoegen geraadpleegd in 'de Santiago Sleutel.' Als de lezer en/of luisteraar meer gegevens zou willen hebben over toeristische informatie van gebouwen en geschiedenis in deze streken, verwijs ik hem graag naar dit boekje met de opmerking: **raadpleeg de wandelgids St. Jacobsroute**, waarin de hoofdzaken in informatieblokken vermeld staan. Daarom is het raadzaam om deze wandelgids aan te schaffen en mee te nemen om in de grote steden te gebruiken voor wereldlijke en religieuze detailinformatie.

Ook gaat mijn dank uit naar de heer B.K. Lee uit Zuid Korea, die de totale afstand tussen Saint-Jean-Pied-de-Port tot voor de Kathedraal in Santiago op film heeft vastgelegd. Al deze films zijn openbaar op You Tube te zien. Zie voor het invoeren van de zoekopdracht hiervoor het vorige voorwoord 'B De geestelijke voorbereiding.

D Hulp bij uitzichtloosheid

Bij een pelgrimagedocht als deze valt het bijna niet te voorkomen dat er trajecten voorkomen waarbij elke wandelaar zou uitstappen om na intern overleg tot de conclusie te komen dat deze vis te groot was. Op zulke momenten moet er worden ingegrepen. De oude pelgrims uit de Middeleeuwen deden het ook, dus waarom nu afhaken?

In het eerste voorwoord 'Het gebruik van dit boek' had ik het over een idee om de onvermijdelijke lege gaten in dit luisterboek deels op te vullen. Welnu, hier is het: Ik heb voor u een pelgrim uit de Middeleeuwen een nieuw leven ingeblazen: De Fransman Bertrand uit La Réole in Zuid Frankrijk heeft in het jaar 1350 op het advies van zijn pastoor de beslissing genomen om een pelgrimage naar Santiago de Compostella te ondernemen en vertrok met zijn hond richting de Pyreneeën. Op zijn tocht komt hij voor verrassingen te staan waar hij nooit eerder mee te maken had gekregen en moest soms diep gaan om ze te boven te komen.

Bertrand en zijn hond lopen precies dezelfde route als u gaat lopen, maar beleven dat totaal anders omdat de omstandigheden niet te vergelijken zijn met die van nu. Zijn avonturen ga ik u stukje voor stukje laten meeleven op momenten dat er zeer grote gaten vallen in de routebeschrijving die ik voor u heb opgetekend. Dat zal het geval zijn als de route waar u loopt een eindeloze herhaling van hetzelfde zal zijn. Op die momenten breek ik na de laatste beschrijving in met de tekst: "*Waar waren we ook alweer gebleven?*" Vervolgens neem ik de draad van het laatst vertelde blokje op en ga verder met de nieuwe ontwikkelingen.

Ik zal daarbij proberen te voorkomen dat Bertrand op een routedeel loopt waar u nog moet gaan komen. Dat moet niet. U zult de avonturen van Bertrand altijd beluisteren op een moment dat u zelf daar al aan voorbij bent gekomen. Op die wijze wordt het dubbel interessant, want u hoort dezelfde route maar dan anders. Alsof de tijd is teruggezet. U beleeft het opnieuw en ervaart het genot van de moderne tijd. (Of soms juist omgekeerd, dat kan ook.) Uiteindelijk, als u in Santiago op het plein voor de kathedraal staat, zal ook Bertrand op datzelfde plein staan...

Na het afronden van het schrijfproces van **de Santiago Sleutel** krijg ik een overzicht van de hoeveelheid 'lege gaten' en naar aanleiding daarvan kan ik gedoseerd het verhaal van Bertrand per blok in die gaten aanvullen. Telkens aangekondigd met: "*waar waren we ook alweer gebleven*" en afgemeld door: "*x minuten pauze tot bij...*(een herkenbaar routepunt)" Op deze wijze hoeft u nooit langer dan 30 minuten in 'een leeg gat' te lopen.

Op deze manier kan ik als uw reisgezel een deel van de taaie eindeloosheid voor u invullen.

E Dagtocht indeling

Afhankelijk van het tempo zal bijna iedereen een andere dagafstand toepassen. De een heeft al een hele kluit aan twintig kilometer per dag; de ander neemt zonder veel moeite dertig of meer. Natuurlijk spelen hierin de elementen een grote rol, terwijl de natuurlijke gesteldheid van het terrein ook een bepalende factor is. Dit alles betekent dat op de hier gevolgde dagindeling gerust afgeweken kan worden; volg je horizon tot je eigen lichamelijke en geestelijke reikwijdte. Forceer niets, hij die dat toch doet, verliest van zichzelf. Deze tochtbeschrijving van 'de Santiago Sleutel' gaat uit van het afleggen van de totale route in één aangesloten periode. Natuurlijk staat het u vrij om deze afstand in delen op te splitsen, bij voorbeeld drie series van ongeveer tien dagtochten, maar neem die delen dan in de goede volgorde na elkaar, is mijn goede raad.

Omdat start- en overnachtingsplaatsen voor iedereen anders gepland zullen worden, ook weer afhankelijk van de onderweg te ervaren hindernissen in moeite en inspanning, zal spoedig na het begin van de totale tocht in Saint-Jean-Pied-de-Port het ritme van aangeboden overnachtingsplaatsen zodanig verschuiven dat een ieder op tijd kan besluiten iets eerder of iets later dan gepland, zijn of haar rust te nemen. Dit luisterboek bevat geen enkele vorm van reclame voor overnachtingsplaatsen, dat laat ik helemaal aan uw eigen voorkeur over.

Over rust gesproken: De Camino is in korte tijd behoorlijk populair geworden. Dat is een goede zaak, maar heeft ook nadelen. Een van de ergste is de drukte en de invloed van commercie. Dit laatste kan ik niet veranderen of afremmen; het eerste echter wel. Vertrek later in de ochtend om de aanvangsdrukke te vermijden. Het geeft bovendien de tijd om in rust het ontbijt te genieten en daardoor een lichamelijke maar ook een psychologische basis voor de komende dag te leggen.

Laat vertrekken heeft het nadeel dat het grootste deel van de dag in de hete middagzon afgelegd moet worden, maar daar valt iets aan te doen. Draag een hoed met brede randen en leg daaronder een witte katoenen lap met de minimale maten van een grote theedoek over het hoofd om het transpiratievocht van het hoofd in de wind af te voeren waarbij oren en nek worden afgeschermd voor directe zonnestrallen. Elke Arabier weet hoe dat moet. Doe het ook.

Het is tevens aan te bevelen om in de avond alvast de tocht van de volgende dag door te lezen, zodat van te voren bekend wordt waar er ongeveer scherp opgelet moet worden, want alle aanwijzingen voor de Santiago Sleutel zijn verstopt in het landschap. Met een bluetooth earset kunt u onderweg het luisterboek volgen waarbij u informatie ontvangt wanneer en waar ingeschakeld of gepauzeerd moet worden om onder het lopen actuele gegevens te ontvangen op de juiste plekken.

Dit zijn slechts raadgevingen, de werkelijke energie voor deze tocht der tochten heeft u zichzelf gegeven op de dag dat dit voornemen bij u opborrelde. Doseer deze energie, hou het meeste achter de hand, want in tijden van nood moeten er reserves beschikbaar zijn. Twijfel niet als u onderweg een beroep moet doen op uzelf, als u ziet dat een mede pelgrim hulp nodig heeft. Stel u open voor bemoedigingen, al komen ze uit onverwachte hoeken...

Nog een laatste raadgeving: schakel onderweg het luisterboek een stukje terug op delen die erg eentonig en langdradig zullen zijn, want niets is fijner om te horen dat een moeilijke fase al is overwonnen, terwijl de vooraankondiging veel rampspoed voorspelde. Beduvel jezelf gerust, in dit geval doet het niemand kwaad, maar vooral: het houdt de moed er in. Buen camino!

[De eerste dag etappe](#)

Dag 1: Saint-Jean-Pied-de-Port naar Roncesvalles

Vooruitzicht op deze dag.

Neem voor vandaag voldoende tijd. Naast tijd is extra water en proviand nodig. U volgt bij redelijk weer de Route Napoléon over goed begaanbare wegen en paden, met mooie uitzichten op bergen en dalen over uitgestrekte schaapsweiden en, eenmaal in Spanje, ook door de bossen. Bereid u zich voor op flinke hoogteverschillen en lange, eenzame stukken waarbij u zich zonder twijfel zult afvragen: 'komt er nou nooit een einde aan?' Het antwoord is: 'Ja, er komt altijd een einde aan alles.' Bovendien, als Napoleon er met zijn leger heeft gelopen, dan kunt u het ook.

Start van de dag.

Vertrek in rust na een goed ontbijt. De inschrijving van deze tocht en de overnachting in de aankomstplaats Roncesvalles is gisteravond geregeld en bij het verlaten van de overnachtingsplek is de pelgrimage begonnen. De gedachten zijn gefixeerd op de zware bergtocht die buiten het stadje gaat beginnen. De eerste stappen worden gezet en in de stad gaat de weg via de Rue de la Citadelle steil naar beneden. Ik wil u graag meer vertellen over deze startplaats maar daar kom ik later op terug. Met deze eerste stappen op de weg naar Santiago is alles nog nieuw en verrassend en kunt u beter uw aandacht geven aan al dat nieuwe om u heen. Als de route over enkele kilometers de eerste eentonigheid laat zien, kom ik bij u terug met de beloofde beschrijving van Saint-Jean-Pied-de-Port en het historische belang van deze stad.

U nadert nu de stadspoort.

Na de stadspoort steken we de kenmerkende boogbrug over, die de rivier de Nive overspant en u naar de Rue d'Espagne leidt. Het laagst gelegen stadsdeel is nu bereikt. Er volgt een vlak stuk, waarna de eerste stijging begint.

1 Minuut pauze tot bij de eerste stijging.

Bij de eerste stijging in de weg is er een zijstraat naar rechts en op die hoek staat een vrij groot wit pand. Hier is de eerste aanwijzing voor de Santiago Sleutel te vinden. Sta even stil bij dit gebouw en kijk naar de ramen op de verdieping. Ze zijn allemaal gelijkvormig. **Tel vanaf A in het alfabet de hoeveelheid ramen en noteer de zo gevonden letter.** Schrijf ze in een klein boekje op zodat ze niet vergeten worden, want er zullen meerdere volgen gedurende de komende Camino-etappes. Bijna elk dagdeel zal een aanwijzing opleveren, doorgaans aan het begin. Deze eerste aanwijzing is binnen, zodat de rest van de komende dag helemaal gereserveerd kan worden voor de inspanning, nodig om de Pyreneeën te nemen.

2 Minuten pauze tot bij de Port d'Espagne.

Bij het zien van de Port d'Espagne heeft u de eerste van veel stijgingen voor vandaag gehad. Troost u bij de aanblik van de volgende stijging; velen met u voelen hetzelfde. Gedeelde smart is halve smart. De naam van deze poort suggereert dat Spanje bereikt is, maar niets is minder waar. De werkelijke landsgrens ligt vele kilometers verderop. Kort na de Spaanse poort ontstaat de eerste route keuze. Bij slecht weer is het beter om na de poort rechtsaf te slaan om daarna de plaatsnaam Valcarlos te blijven volgen. Bij goed weer gaat iedereen rechtdoor over de Rué de Maréchal Harispe en volgen we de zo genaamde Napoleon route, waarover later meer.

1 Minuut pauze tot bij de entree van de moderne buitenwijk.

Bij de entree van de moderne buitenwijk is de welstand af te lezen aan de bebouwing in de stadsrand. Dat zal in oude tijden beslist anders zijn geweest; bittere armoede en weinig ondersteuning voor de pelgrims is nu nauwelijks nog voor te stellen. Het huidige beeld van goed verzorgde uitrustingen van pelgrims op goed schoeisel moet er toendertijd beslist anders uitgezien hebben. In verhouding tot de pelgrims van vervlogen tijden zijn wij slechts een stelletje westerlingen, bijna verdronken in welstand, nu in een poging daar een correctie op aan te brengen. Daar komt nog bij dat in vroeger tijden deze route niet uit keurig glad asfalt bestond maar een stuk

primitiever was. Toen heel gewoon, maar het is goed om je te realiseren dat de oude pelgrims aanzienlijk dieper moesten gaan om deze tocht te volbrengen.

2 Minuten pauze tot bij de tweede wegsplitsing.

Bij een wegsplitsing gaan we naar rechts. Aan de bebouwing is te zien dat het de mensen hier goed gaat. Buiten de pelgrim industrie heb ik geen signalen gezien van andere vormen van werkgelegenheid, dus mag geconcludeerd worden dat de camino big business is. Ik vind het prima, hoewel ik me afvraag of het ethisch gezien verantwoord is om geld te verdienen aan de pelgrim. Nu kom ik even terug op het stadje dat we nu aan het verlaten zijn. **Raadpleeg de wandelgids St. Jacobsroute.** In Frans Baskenland is Saint-Jean-Pied-de-Port van de regio Basse Navarre de hoofdstad. Hier zijn in Frankrijk de drie belangrijke pelgrimsroutes uit het noorden samengekomen, vlak voor de oversteek van de Pyreneeën.

1 Minuut pauze tot na de bebouwde kom.

Na de bebouwde kom ligt het platteland voor ons open en voor het eerst krijgen we een blik in en over de Pyreneeën. Het uitzicht in het vroege ochtendlicht begint imposant te worden. Zeker als de weergoden meewerken, worden de pelgrims onthaald op sprookjesachtige scenes als de nachtnevels nog in de dalen hangen. De magische stilte wordt af en toe onderbroken door een passerend busje met bagage van pelgrims die besloten hadden om hun spullen met een busdienst alvast vooruit te sturen naar hun volgende overnachtingsplaats. De camino begint waarlijk signalen van een echte industrie af te geven, als je ziet dat ver vóór je en ver achter je tientallen andere pelgrims op weg zijn, die allemaal op hun route voorzien moeten worden van voedsel en verfrissingen.

Ruim een uur later zicht op een hoge berg recht vooruit.

Recht voor je zie je tussen de bomen een bergtop vol in beeld. Tot nu toe was er nog geen echte berg te zien, maar bij de aanblik van die steile puist bekruipt me een vreemd gevoel. Weer dwalen mijn gedachten af naar vroeger tijden als ik zie dat alle palen voor elektriciteit en telefoon langs de weg er vroeger niet waren. Nauwelijks kan ik me voorstellen hoe dat leven van toen er uit gezien moet hebben. Het staccato geluid van mijn schoenen op het asfalt en het getik van de stokken lijken bij elke stap de tijd verder vooruit te zetten. Verder weg van vroeger. Wat zou een pelgrim van toen gedacht kunnen hebben als hij in mijn decor had gelopen? Ik probeer me nu voor te stellen hoe zijn beeld geweest moet zijn. Ik kijk naar de bewegende ruggen van mijn voorgangers en vraag me af wat zij denken.

Het bijna hypnotiserende bewegingsritme blijft niet zonder gevolgen, duizend vragen wellen op, maar tussendoor betrap ik me op een totale leegte tussen die vragen. Vaak kijk ik naar mijn eigen schaduw en als oud padvinder constateer ik dat ik de goede richting op ga. Met de ochtendzón in de rug is het logisch dat de eindbestemming westwaarts ligt, bijna aan de Atlantische oceaan.

Er bekruipt me een inzinkend gevoel als ik me realiseer waar ik aan begonnen ben. Vooraf had ik me proberen voor te bereiden op dit soort moedeloosheid en me eerder afgevraagd wat daar aan te doen, als het me zou overkomen. Ik bedacht toen dat een opbeurend woord van mezelf vast wel zou helpen. Wat kan een mens zich vergissen. Ik pak een appeltje uit m'n pukkel en klak er een stuk af. Even blijf ik stilstaan om uitgebreid en met aandacht te kauwen. Ik wil weer terug naar het bekende ritme en kluif verder aan m'n appeltje. Onwillekeurig zie ik loopbewegingen van anderen en troost mezelf met mijn eigen soepelheid hoewel het in mijn hoofd anders aanvoelt.

Het gaat weer bergop en het gehijg neemt de eerste plaats weer over en verdrijft alle andere gedachten. Met een zwaai belandt het klokhuis in de berm en ik hoop dat slakken en vogels de rest doen. Er passeert een auto en ik raad naar de gedachten van de chauffeur. Zou hij z'n hoofd schudden en medelijden hebben met al die stumpers of zou het gemak van een auto hem verleiden tot dwaasheid van wat hij langs de weg ziet?

3 Minuten pauze tot bij een wegsplitsing.

Bij een wegsplitsing volg ik de rechter tak. Het gaat omhoog, dat wel, maar ik ervaar nog geen bergachtige zware confrontatie, waarbij er een aanslag op de geest wordt toegebracht. Een gerieflijke asfaltweg maakt het lopen tot een feest en de entourage van de weg is daar een groot deel van: hoog

opgroeïende bermen wijken soms langzaam en onthullen een prachtig beeld op het aankomende terrein. Uitzichten om van te smullen. 'Als dit zo blijft, dan teken ik er voor,' denk ik maar het zal duidelijk zijn dat we vandaag nog op héél andere landschappen moeten rekenen.

In gedachten dwaal ik in de geschiedenis af naar Napoleon Bonaparte, die op deze route zijn legers de Pyreneeën liet oversteken, op weg voor de invasie van Spanje. Hij verkoos de strategisch gunstige route over de Lepoeder-pas, nu alom bekend als de Route Napoléon. Vandaag gaan we de Frans-Spaanse grens over waarbij het opvalt dat aan beide zijden van die grens Baskisch gesproken wordt. In vroeger tijden behoorde deze streek aan het Spaanse Koninkrijk Navarra toe, maar in 1589 verviel het definitief aan Frankrijk. Spaans of Frans, diverse tradities en gebruiken bleven aan beide zijden van de grens hetzelfde, zoals de taal en het balspel pelota, een met de hand gespeelde kruising tussen kaatsen, tennis en squash. Overigens, het achter ons gelegen Saint-Jean-Pied-de-Port is onlangs in 1988 door de UNESCO tot cultureel werelderfgoed uitgeroepen.

De uit Frankrijk komende pelgrims komen via de Port de St. Jaques de binnenstad in en zien de goed onderhouden oude gebouwen die de Middeleeuwen hebben overleefd en trekken via de Rue de la Citadelle naar beneden en laten de genoemde vesting uit de 17de eeuw hoog boven aan de stad achter zich.

5 Minuten pauze tot bij een naderend dorp.

Bij een naderend dorp (Honto-Huntto) zie ik enkele gebouwen voor agrarische opslag. Dit is niet een dorpje in de stijl van kerkje, pleintje met caféetje, nee, het blijft bij wat losse boeren behuizingen. De stijging van het pad blijft en we krijgen een zéér afwisselend landschap te zien met verre uitzichten en korte bochten. De eerste vermoeidheid slaat toe en zet aan tot concentratie. De schitterende natuur en het eerste ochtend zonlicht zet alles in een ongekende gloed. Ik zou wensen dat elke pelgrim ditzelfde geluk mag meemaken. Ik laat u nu even alleen bijna met de opdracht goed te genieten van deze mooie wandelervaring die in uw geheugen opgeslagen behoort te worden. Ik spreek u weer bij een pauze terras aan uw linkerhand.

15 Minuten pauze tot bij een pauze terras.

Bij een pauze terras wordt het weer wat vlakker en even verderop zie ik dat ik bijna in een file loop, zo druk is het. Aan het begin van de dag begint iedereen zo vroeg mogelijk aan een tocht, waarvan niemand weet hoe het zich zal ontwikkelen. Het is dus logisch dat er na een dik half uur lopen nog steeds sprake is van de opeenhoping van de massa starters aan het begin in Saint-Jean-Pied-de-Port. Alle dansende schouders voor me laten me zien dat ik niet de enige ben die aan deze uitdaging is begonnen, want de man met de hamer staat bijna klaar om me alle moed uit het hoofd te slaan. Niet dat de benen moe worden, dat valt eigenlijk best wel mee, maar het uitzicht om de komende dertig dagen dit soort uitzichtloosheid aldor te moeten ervaren slaat een deuk in het voornemen en ondermijnt de wilskracht waar ik eerder zo op vertrouwde.

4 Minuten pauze tot bij het begin van een veldweg.

Bij het begin van een veldweg zie ik dat er vóór me een keuze gemaakt wordt tussen rechts aanhouden op het asfalt of rechtdoor lopen en kiezen voor de ongeplaveide wandelpaden. Ik volg de meerderheid rechtdoor van het asfalt af. Velen onderbreken hun loopritme en staan een beetje uit te hijgen terwijl je ze ziet denken: 'waar ben ik aan begonnen'. Een enkeling staat bewegingsloos in het midden van het pad en weet niet goed wat te doen. Ik passeer hem en hoop voor hem dat hij er spoedig uitkomt. Het zijn er teveel om bij iedere passage 'buen camino' te wensen en ik merk dat elk individu alle energie voor zichzelf nodig heeft en slechts hoopt dat de gepasseerde het accepteert dat er zwijzaam wordt voort gegaan.

Nu pas merk ik hoe comfortabel asfalt was. De uitgeregende wandelstroken in het veld zijn door de hoog liggende keien een aanslag op je enkels en het wordt al gauw een gewoonte om bij elke stap te zien waar je de voeten moet neerzetten. Ik ervaar een nieuwe manier van lopen: er is geen tijd meer voor verheven gedachten, nee, alle energie gaat op in snel besluiten waar je voeten de beste houvast vinden. Het aantal schouders voor me is plots verminderd. Het ongebaande pad heeft zijn eerste tol geëist; velen hielden even in waardoor het file effect iets dunner is geworden. We zien elkaar weer bij een hoog uitzicht links.

13 Minuten pauze tot bij een hoog uitzicht links.

Bij het uitzicht links wordt de veroverde hoogte in het landschap nu zichtbaar: links gezien blijkt de laatste inspanning door een magnifiek uitzicht over het dal dat nu in hoogte is overwonnen. Nog hoger gaat het. Het pad wordt steil en het is oppassen voor de vele losliggende keien. Ik merk dat de aanwezigheid van de vele andere pelgrims voor mij een reden is om door te zetten.

Als ik hier alleen had gelopen en zou voelen wat ik nu voel, dan weet ik bijna zeker dat de twijfels het hadden gewonnen van het edele voornemen hier aan te beginnen. Ik heb geen aandacht meer voor het uitzicht. Zonder afspraak houden we elkaar blijkbaar in het zadel, als een stoute gedachte deze trip op de rug van een ezel te kunnen maken. Mij dunkt, dat zelfs een ezel hier stokstijf geweigerd had om nog maar één stap te zetten. De top lonkt, er moet toch ééns een einde aan deze marteling komen? Bij enkelen zie ik de vertwijfeling toeslaan: ze staan even stil en proberen een evenwicht te vinden in het plots stoppen met lopen. Sommigen kijken bezorgd achterom om te zien hoe het hun wandelpartner vergaat; het is nu een persoonlijk gevecht.

2 Minuten pauze tot bij de optische top.

Bij de optische top volgt er weer een nieuwe berg. Het houdt niet op. Ik kijk rechts van me en zie een bijna onpeilbare diepte. Ik kijk de weg omhoog en kan het nauwelijks geloven: het gaat nog steeds hoger! Ik voel me bijna een klipgeit. Eindelijk lijkt de top bereikt. Het stilstaan van enkele voorgangers doet me beseffen dat het oneindige stijgen nu werkelijk tot een eind is gekomen. Ik kan het nauwelijks geloven en loop door met een idee dat het zo dadelijk vast wel weer opnieuw omhoog zou gaan. Nu pas zie ik hoe er onder de blauwe hemel een betoverend landschap beneden me is uitgestald.

1 Minuut pauze tot bij de verdere stijging.

Bij de verdere stijging het gaat gewoon nog verder omhoog, nu zelfs met de ochtendzons tegen. Verward bedenk ik dat we, geografisch gezien, terug lopen. Ik heb al m'n moed nodig om niet in vertwijfeling er de brui aan te geven en op te geven. Het asfalt keert terug en dat was m'n redding. Bij teruggekeerd asfalt kan ik mijn kleine depressieve gedachten even opzij zetten. Zo te zien lijkt de top bereikt, maar eerder al merkte ik dat voorbarige conclusies snel gemaakt zijn.

2 Minuten pauze tot bij een schuur rechts.

Bij een schuur rechts krijg ik de moed terug dat er binnenkort weer een beetje beschaving en werkelijkheid komt in deze enigszins vreemde onderneming. De top is nu werkelijk bereikt en het is onvoorstelbaar hoe verlokkelijk het hellend vlak naar beneden uitnodigt. Geen sneeuwkapen, geen snijdende wind op kille hoogte, maar gewoon groene bembegroeiing met bomen en struiken alsof er niets aan de hand is. Dat is het natuurlijk wel, want het afgelopen uur heb ik bijna onmenselijke inspanningen gedaan om over deze bergrug te lopen en dan verwacht je een onmenselijk tafereel na een eveneens onmenselijke inspanning. Een beetje dalen, weer een beetje stijgen en de vergezichten geven me nu echt het gevoel midden in de Pyreneeën te zijn en de pijn van zojuist wordt nu rijkelijk beloond met genot.

5 Minuten pauze tot bij het uitzicht links.

Bij een hoog uitzicht links voor me zie ik een nooit eerder waargenomen tafereel: eindeloos ver kan ik het gebergte overzien en na een trage bocht naar rechts wordt dat alleen maar groter en mooier. De weg gaat nu werkelijk naar beneden en ik zie een hele rits bewegende figuurtjes op de lange rechte weg voor me. Golvende heuvels zie ik, plaatselijk bedekt met bossen en stukken grasland daartussen.

12 Minuten pauze tot bij zicht op Auberge.

Bij een langzame bocht naar rechts zie ik een eerste teken van leven. Precies op tijd doemt er een Auberge op met een gerieflijk uitnodigend terras. Het is er druk en voor een toiletgebouwtje staat een hele rits pelgrims geduldig te wachten. Orisson is bereikt.

2 Minuten pauze tot bij vertrek uit Orrison.

Na vertrek uit Orrison met een korte pauze voor verfrissing gaat de weg weer verder omhoog over goed begaanbaar asfalt. Het nieuwe doel is nu de pas over de hoogste top: de Col de Lepoeder.

Langzaam vereenzaamt het landschap, bosjes blijven uit, bomen verdwijnen en maken plaats voor eindeloos golvende grasheuvels. Het blijft oppassen voor achteropkomend verkeer, meestal bestelwagens en busjes, heen en weer rijdend tussen twee overnachtingsplaatsen.

20 Minuten pauze tot bij een keienstapeltje rechts.

In de rechterberm zie ik een keienstapeltje door vele pelgrims steentje voor steentje aangedragen. Het landschap begint kaal te worden en ik zie in de heuvels als witte stipjes ogenschijnlijk verdwaald vee rondlopen en als gecultiveerd mens vraag ik me af of ze niet zouden weglopen. De vraag is waarheen? Hier is het gras dat ze nodig hebben en ze zullen best wel het een of andere brandmerk van een eigenaar hebben.

16 Minuten pauze tot bij een wegsplitsing.

Bij een wegsplitsing nemen we de rechtertak die gevolgd moet worden. We zitten hier op een hoogte van 1095 meter en het gaat nog hoger. Kaal glooiende graslanden met lange vergezichten: de ene heuvel opgevolgd door een andere top over een eindeloos lang doorlopende weg. Hier is het zaak om je kop er bij te houden en je niet te laten verleiden om aan iets anders dan alleen lopen te denken. Hier dicht in de buurt bevond zich in de Middeleeuwen een pelgrimshospitaal. Hier vlak bij zijn de resten gevonden van een vroeger Château Pignon dat als uitvalsbasis door de Spanjaarden uit de 16de eeuw werd gebruikt om deze regio te beheersen. **Raadpleeg de wandelgids St. Jacobsroute.** We komen nu in een streek van de langharige maneschapen, van hun melk wordt de pittige Ossau-Iraty kaas gemaakt. Deze schapen, maar ook paarden, geiten en runderen lopen hier vrij rond. De dieren hebben voorrang op de voetgangers en al het andere verkeer en mogen niet gestoord worden.

In de komende vier minuten vertel ik u het eerste blok over de middeleeuwer Bertrand.

Nu volgt Blok 1 van 4 minuten invulling.

Dit is een van die momenten dat ik zou wensen u een mooie cello sonate van Bach te kunnen laten horen, maar misschien is dat uw keuze niet. Hier komt het probleem van de persoonlijke voorkeur om de hoek kijken. Een ander voelt er veel meer voor om zijn mind eens lekker op te laten schudden met een stuk van Pink Floyd. Weer een ander gaat van beide suggesties bijna over z'n nek en prefereert muziek in driekwartsmaat van André Rieu. Eén ding wordt duidelijk: met muziek zijn de stiltes in dit landschap niet in te vullen. Met het oog op de eenzame stukken in deze camino verder in de route naar Santiago, kwam ik op de gedachte u iets te gaan vertellen op momenten die daarom vragen. Ik loop nu al een tijdje met u mee en het viel me op dat ik telkens een vergelijking wilde maken met een middeleeuwse voorganger in ons streven Santiago te bereiken. Deze persoon kreeg in mijn hoofd een steeds vastere vorm, niet zozeer in uiterlijk, maar des te meer in dezelfde drang die u en ik overeen hebben in onze wil deze tocht tot een goed einde te brengen.

Deze man is er nu. We gaan terug naar de Middeleeuwen en wel rond de jaren 1350. Hij heet Bertrand, is een jaar of 35, woont in La Reole in Zuid Frankrijk en is getrouwd met Nicole en ze zijn zeer gelukkig met hun jonge dochtertje Isabella. Hij verdient de kost als meubelmaker en is daar behoorlijk succesvol in. Veel van zijn opdrachten krijgt hij via het kerkbestuur waar zijn schoonvader een belangrijke vinger in de pap heeft.

De hem zo geboden kansen wist hij goed te benutten en hij leverde werk af waar iedereen het over eens was dat het kwalitatief een hoog niveau had. Ze genoten aanzien en velen vonden het een beetje raar dat Bertrand vasthield aan zijn timmerwerkplaats die een beetje achteraf in een steegje gevestigd was. Vooral zijn schoonvader drong er regelmatig op aan om te verkassen naar een betere buurt die ook voor zijn opdrachtgevers aanvaardbaarder zou zijn dan dat half verrotte hok in die steeg.

Vaak werd hij er wat kriegelig onder en reageerde er zo weinig mogelijk op. 'Het gaat om m'n werk en niet om dit hok,' dacht hij vaak als hij weer gewoon aan het werk ging en genoot van het handwerk als hij met scherp gereedschap een mooie armleuningkrul in het eikenhout kon uitsnijden. Zijn vrouw Nicole is erg godsvruchtig, kiest in dit sluimerende conflict geen partij en schenkt al haar aandacht aan Isabella. Het kindje heeft een broze gezondheid en eist alle aandacht van haar moeder op.

Redelijke voorspoed met tamelijk veel zorgen kenmerken hun leven terwijl er toenemende geruchten van een ernstige ziekte de ronde doen. Handelslieden uit andere steden kwamen met de vreemdste verhalen over besmettelijke ziekten met zweren die al maar meer slachtoffers maakten. Er werd gezegd dat je er niet aan kon ontkomen als je eenmaal besmet was en dat de dood dan spoedig zou volgen.

Geheel onverwacht meldde schoonvader zich in de werkplaats annex woonkamer en kwam zijn dochter en kleinkind ophalen. "In dit vochtige hok zou ik mijn hond niet eens laten verblijven," beet hij zijn schoonzoon toe en verweet hem dat zijn dochter en kleinkind ziek zouden worden door deze puinhoop. Bertrand zweeg en zag toe hoe Nicole en Isabella door opa in een koets werden afgevoerd. "Ik praat nog wel even met hem, je weet hoe opvliegend van aard hij is," zei ze nog bij het instappen terwijl haar vader nog wat spullen ophaalde. Hij wist dat hij weinig tegen zijn schoonvader had in te brengen en koos voor de vrede.

We keren weer terug naar de werkelijkheid en lopen 30 minuten verder tot bij een afsnijding.

Bij een afsnijding wordt de pelgrim van de weg af geleid; zo te zien is het een afsnijding van een kronkel in de asfaltweg. Een opgestapeld keientorentje geeft de afsnijding aan.

5 Minuten pauze tot bij terugkeer op het asfalt.

Terug op het asfalt neem ik even de tijd om van het enorme uitzicht rechts te genieten. Het is imponerend en de gewonnen hoogte is nu zichtbaar en geeft het genoeglijk gevoel dat toch maar gedaan te hebben. De weg trekt weer en ik vervolg de weg door de kale heuvels.

28 Minuten pauze tot bij een stenen kruis.

Bij een stenen kruis verlaten we de asfaltweg na ruim drie uren lopen. Het is een hele overgang naar het gedempte geluid van de voetstappen op grasland. De heuveltop aan de horizon laat goed zien waar de route over een pas loopt.

7 Minuten pauze tot bij de heuveldoorgang.

Bij de heuveldoorgang lopen we tussen twee verhogingen in het terrein. Je vraagt je af wat daar het uitzicht zal zijn. De hoogte zal 1308 meter zijn. Het pad wordt moeilijk begaanbaar; goed oppassen waar je de voeten neerzet. Je krijgt nauwelijks de tijd om een blik op de omgeving te werpen, elke stap vraagt aandacht. Het pad krijgt de vorm van een waterval zonder water. Boven op de pas wordt zichtbaar hoe de heuvels zich voortzetten en rechts is er tegen een heuvelrug een schuilhut met een kleine deuropening te zien. Overall liggen er grote rotsblokken in het gras en onwillekeurig sta ik even stil, niet alleen om op adem te komen, maar vooral om de geplooidde aardkorst in de verte te bewonderen. Eindelijk is de hoogste top nu bereikt, nu de Col de Bentarte is genomen.

6 Minuten pauze tot bij de daling Bentarte.

Bij de daling Bentarte gaat het pad nu een beetje naar beneden, maar niet ver, zo te zien. Het pad voert nu langs de zijkant van een helling en in de verte zijn de volgende heuveltoppen te zien. Het is duidelijk dat er nog meer stijgingen zullen volgen. Het pad volgt de zijkanten van achtereenvolgende heuvels links van me.

15 Minuten pauze tot bij de Rolandsfontijn.

Bij de Rolandsfontijn volgt er een drinkplaats waar even uitgerust kan worden. Grasvelden veranderen in een duidelijke bosomgeving en in de bosrand rechts in de diepte loopt de Spaanse grens evenwijdig aan het pad. Het bos wordt dunner en even later moet ik mijn ogen licht dichtknijpen voor het felle zonlicht.

7 Minuten pauze tot bij het einde van het bos.

Bij het einde van het bos zie ik in de verte iets van een gebouwtje, nogal opvallend na de vele kilometers berg- en heuvelland. Voor me doemt een volkomen kaal heuvelland voor me op. Het gebouwtje begint op te vallen. Aanvankelijk dacht ik aan een schapenschuurtje, maar dit is duidelijk meer dan een dierenhokje. Strak gemetseld met een bijna architectonisch verantwoord zadeldak, strak en regelmatig. In de schaduw van de zijmuur rusten enkele pelgrims uit. De bouwstijl brengt me een beetje in verwarring en ik kan geen andere verklaring vinden dan dat dit een officiële grenspost

moet zijn. De vrij grote schoorsteen op het dak verradt de vroegere aanwezigheid van een grenswacht die de winterkou moest verdrijven. De radio antenne tegen de dakrand bevestigt mijn vermoeden.

2 Minuten pauze tot bij het passeren van het grenshuis.

Ik passeer het wachthuisje en zet voet op Spaanse bodem. De camino Frances is vanaf hier eigenlijk Spaans. Na het passeren van het grenshuis voert de route verder richting de kale heuvels, waarbij aan de linkerkant een bos dichterbij komt. De weg wordt steniger met veel losse keien. Oppassen voor de enkels en na flink doorzetten komt er een hoog uitzichtpunt waar ik even stilsta om het overweldigend uitzicht in me op te nemen. Het is nog steeds niet voorbij met de stijgingen en via de door schaduw beschutte route voert het pad nu op de linkerflank van een heuvel, rechts van me. Grote stijgingen blijven uit en relatief gemakkelijk verdwijnen de meters onder mijn voeten. Bemoedigend zijn de ongeveer twee meter hoge hardhouten palen, aan de bovenkant voorzien van een gele pijl die de goede richting voor de pelgrims aangeeft. Aan de bebossing links van me komt een einde en voor me strekt zich een kaal heuvelland uit, slechts bedekt met gras.

22 Minuten pauze tot bij een opdoemend wildrooster.

Na een opdoemend wildrooster over het wegdek wordt het duidelijk dat er hier op loslopend vee gerekend moet worden over de volgende kilometers. Wéér lijkt het alsof het pad voor me even verderop nu eindelijk het hoogste punt heeft bereikt, en dat is ook zo.

2 Minuten pauze tot bij het invoegen van een asfaltweg.

Bij het invoegen van een asfaltweg die er vanaf links bijkomt, is De Lepoeder Col nu eindelijk bereikt. Normaal zegt een hoogtemaat van een berg mij doorgaans niet zoveel, maar nu weet ik wat het betekent dat er 1430 hoogtemeters boven zeeniveau zijn bereikt, 1,4 kilometer hoger! Het uitzicht is fenomenaal. Beneden in het dal zie ik Roncesvalles, het einddoel voor vandaag. De weg naar beneden biedt twee varianten: linksaf naar een vrij steil steen pad of rechts via een geasfalteerde variant, die ietsjes verder is in afstand. Ik kies het geiten pad links en bereid me voor op voorzichtig dalen tussen meerrollende steenslag.

Bij nader inzien herzie ik mijn mening nadat ik het eerste stukje had afgelopen, meer schuiven dan lopen. De geasfalteerde weg die boven aan de Col aansloot komt nu van links en ik laat me verleiden om voor het gemak te gaan. Al snel merk ik dat dalen een totaal andere manier van lopen inhoudt. Voorvoetspanning in de schoenen en met de bovenbeenspieren afremmend doorveren. Eindelijk krijg ik de tijd om van het landschap te genieten; dalen op asfalt is een ontspanning waarbij de blik aan de voeten niet meer nodig is en er met een opgeheven hoofd genoten kan worden. Af en toe worden de lussen in het asfalt met smalle olifantenpaadjes afgesneden om de loopafstand een ietsje in te korten. Ruim voor Roncesvalles volgt het tweede wildrooster; onderweg heb ik inderdaad veel paarden gezien die ogenschijnlijk in het wild rondliepen zonder enige afrasteringen.

Extra informatie over de Ibaneta-pas: Raadpleeg de wandelgids St. Jacobsroute.

Nu volgt Blok 2 van 11 minuten invulling.

Waar waren we ook alweer gebleven? Schoonvader had zijn dochter en kleinkind uit bezorgdheid bij Bertrand opgehaald.

Bovendien was hij er van overtuigd dat zijn vrouw en dochter bij hem in het grote huis goed verzorgd zouden worden. Hij ging weer aan het werk en concentreerde zich op het afwerken van een partij kerkbanken die volgende maand voor inbouw in de kerk moesten worden aangeleverd. In het grote huis werden met spoed kamers ingericht om zijn dochter en haar kindje voorlopig te huisvesten en hij had aan het personeel opdracht gegeven om uit voorzorg extra proviand in te slaan. In de stallen waar de paarden en de varkens verbleven werd er de laatste tijd door de stalmeester geklaagd dat al zijn knechten last van vlooiën hadden. Zijn baas lette er niet op, want er waren andere zorgen die opgelost dienden te worden. De stalmeester wist zich niet gehoord en twijfelde welke maatregelen genomen moesten worden. Voor de kleine Isabella werd er een genezer benaderd om haar zwakke gesteldheid enigszins te verbeteren.

Zonder het te beseffen leefde men in het grote huis op een vulkaan en niet alleen in dat huis. Overal in de stad waar mensen in nauw contact stonden met dieren kreeg men steeds meer last van vlooiën en zweren. Die zweren, daar schrok men van. Niet van die vlooiën, daar hadden ze alleen maar wat jeuk en last van. Niemand zag het verband en wat kon je nou tegen zweren doen? Je beter wassen? Bovendien bleken die zweren erg besmettelijk te zijn zonder dat men het beseefte.

De gevolgen waren verschrikkelijk. Na een paar dagen zat iedereen er onder. De stalmeester meldde zich geschrokken bij z'n baas en wilde vragen hoe hij plots aan die zweren was gekomen. Maar het was al te laat. Het voltallig keukenpersoneel had de laatste dagen de gevaarlijke ziekte al overal door het huis verspreid en dat bleek wel toen de stalmeester zich boven meldde. Hij schrok zich rot. Het was geen gezicht. Zijn doorgaans autoritaire baas was geen schim meer van zichzelf. Hij stond met gebogen hoofd en afgezakte schouders zijn stalmeester op te wachten. "Ja, ik ook al," sprak hij met gebroken stem en deed een poging de vlekken in zijn gezicht te bedekken.

En Bertrand? Die mankeerde niets. Door de afzondering in zijn werkplaats had hij geen enkel contact met anderen gemaakt. Hij woonde dan wel in 'een vochtig hok waarin een hond niet wil wonen,' volgens zijn schoonvader, maar buiten zijn hond woonden er geen dieren in zijn timmerwerkplaats en een vlo had weinig redenen om over zijn drempel te wippen. Voor alle mensen leek het een volslagen willekeur wie die zweren kreeg en wie niet.

De wildste verhalen deden de ronde en het is niet vreemd dat de duivel er bij werd gehaald in een poging verklaringen te vinden. Vanaf de kansel werden de kerkgangers verder bang gemaakt door een zondig leven als oorzaak van de ziekte aan te geven. Bertrand concludeerde dat zijn werk met het eikenhout hem op de een of andere manier had beschermd en tot op zekere hoogte had hij daar niet helemaal ongelijk in.

Hij miste zijn vrouw en zijn dochttertje, maar troostte zich met de gedachte dat ze in goede handen waren. Aan de andere kant kon hij nu al zijn tijd wijden aan de afwerking van zijn kerkopdracht. Via een goede vriend had hij al vernomen dat er in het grote huis zich een genezer had aangediend om zich over de kleine Isabella te ontfermen. Dat stelde hem gerust en dat lag precies in de lijn van zijn schoonvader die met geld en middelen meestal alles wist te bereiken.

Tot die ene dag toen een onheilsmelding zijn deur niet voorbij ging. Het kon niet uitblijven. Het was de pastoor zelf, die plots zijn werkplaats binnenstapte om het vreselijke nieuws te brengen. Met stomheid geslagen hoorde hij de tijding aan en langzaam drong de volle waarheid tot hem door. "Maar mijn schoonvader zou toch," stamelde hij, maar de pastoor onderbrak hem. "Ja, hij ook." De pastoor sloeg zijn ogen neer en hervond zich met "Laten we bidden." Samen hebben ze gebeden voor het zielenheil van Nicole en Isabella, maar bij Bertrand drong de volle waarheid nog niet goed door.

Dat hij zijn vrouw en Isabella nooit meer zou zien, dat moest nog indalen. Hij had nog het meest te doen met de pastoor die het niet droog hield omdat hij beseefte dat de schoonvader degene was die zijn vrouw en kind van hem had afgepakt. In feite troostte hij de pastoor die het leed amper kon dragen.

Zijn wereld stortte uiteindelijk volkomen in. Het eikenhout kon hem niet meer bekoren, zijn lust tot werken was weggerukt. Hij belandde in een ernstige crisis nu de zwarte dood de basis van zijn leven had verwoest. Hij wist niet meer waar hij het moest zoeken. De werklust was verdwenen en niets of niemand kon hem verlichting brengen. In het voorbijgaan wierp hij een blik in zijn zo vertrouwde werkplaats, maar zag een wereld die hij niet meer wilde. Hij hoorde daar niet meer en liep de deur uit.

Op straat werd hij niet herkend als de man die zijn vrouw en kind had verloren, want iedereen zat bijna met hetzelfde verdriet. Hij greep naar de wijn en herinnerde zich dat hij voorheen wel eens een slokje teveel op had om de werkdruk te laten afvloeien. Het was die roes die hij nu bewust op zocht. En vond. Vaak zonderde hij zich af en zocht een plekje aan de oever van de Garonne waar hij tenslotte in een diepe roes even rust vond.

Bij zijn bakker had hij in het verleden voldoende krediet opgebouwd om nu zonder te betalen wat broden mee te krijgen. Na verloop van tijd transformeerde Bertrand van een meester timmerman in een haveloze zwerver die in totale afzondering zijn dagen sleet en samen met zijn hond langs de

oevers van de rivier zijn rust vond. Zijn timmerwerkplaats lag er verlaten bij en sinds de dag dat de huisbaas geen huurpenningen meer ontving was de werkplaatsdeur met planken gebarricadeerd.

De stilte van de kalm stromende rivier brachten hem momenten van rust en bezinning als hij even de wijn kon laten staan. Op dat soort ogenblikken moest hij aan de pastoor terugdenken die zijn verdriet bij de onheilmelding niet kon verbergen. Hij keek zijn hond aan en zei "Kom, we gaan naar de kerk." Het beest verhief zijn kop, spitste de oren en lette op zijn baas. Bertrand stond op, griste wat spullen bij elkaar en verliet de oever van de Garonne en liep bij de eerste bebouwing de heuvel op naar het stadscentrum.

Bij de kerk aangekomen beval hij Raoul naast de kerk op hem te wachten en zijn plek niet te verlaten. Met platte oren ging het beest zitten. In de kerk trof hij de pastoor die hem geschrokken niet eens herkende. "Natuurlijk, nu meteen?" antwoordde hij op de vraag of hij de biecht kon afnemen.

Na de biecht trok Bertrand zich in de kerkbanken terug om zijn opgelegde penitentie te voldoen. Na nog even op de kerkbank te blijven zitten, maakt hij aanstalten om op te stappen. De pastoor zag het en haastte zich naar hem toe. "Bertrand, heb je nog even?" en nodigde hem uit om in de sacristie nog even door te praten. Verbaasd volgde Bertrand hem. De pastoor gedroeg zich nerveus. "Wil je eerst iets eten?" vroeg hij maar dat werd niet nodig gevonden. "Ik heb alles wat ik nodig heb," antwoordde hij, "maar ik wil nu terug naar mijn hond die buiten wacht." "Snap ik, ik zal kort zijn." De pastoor schraapte zijn keel en vertelde dat hij veel over hem had nagedacht en dat hij erg was geschrokken hoe hij er nu bij liep en kennelijk niets meer in de timmerwerkplaats maakte. Bertrand knikte bevestigend en trommelde met zijn vingers op de tafel. De pastoor vervolgde en zei: "Luister Bertrand, ik heb een voorstel."

Buiten gekomen liep hij naar zijn hond die heftig kwispelend en met afgeknepen jankjes zijn baas begroette. "We hebben weer een thuis," zei hij vrolijk en knuffelde zijn hond uitgebreid. Even later klopte hij op de achterdeur van de pastorie waar de huishoudster vrijwel meteen open deed. "Eerst wassen en schone kleren aan," beet ze hem toe en Bertrand glimlachte over zoveel hartelijkheid. "En wat moet dat met die vieze hond?" Hij opende zijn mond en zocht naar een beleefd woord. "Wordt voor gezorgd Beatrice," sprak de haastig toegesnelde pastoor.

Het was even wennen om een mede gezinslid in de pastorie te zijn. Beatrice ontdeed al snel maar moest erg wennen aan een rond dribbelende hond. "Ga eerst maar eens een paar dagen uitrusten en tot jezelf komen voordat je met de eerste timmerklussen begint," sprak de pastoor na de avondmaaltijd. Bertrand opperde dat hij geen toegang meer had in zijn oude werkplaats voor zijn gereedschap, maar de pastoor was hem te snel af. "Is al voor gezorgd, ik heb je huisbaas gesproken en die heeft er geen bezwaar tegen dat je vanaf morgen weer dagelijks van je werkplaats gebruik kunt maken, want ik heb hem de ontbrekende huurpenningen betaald." Bertrand knikte beleefd. "Voel je niet schuldig want je mag er hier voor werken, ook voor je kost en inwoning, want ik hoop dat je elke avond hier eet en slaapt," voegde de pastoor er nog aan toe.

Zo geschiedde dat Bertrand als meester timmerman zijn kerkopdracht in zijn oude werkplaats kon afmaken onder de voorwaarde dat hij in de pastorie zou verblijven en de goede zorgen van Beatrice aldaar mocht ontvangen. Op die wijze slaagde de pastoor er in om Bertrand van een verdere val te weerhouden en hem mogelijkerwijs verder te steunen in het verwerken van zijn verlies. In die opzet slaagde de pastoor en alle kerkbanken werden, met enige vertraging, in de kerk volgens de afspraak geplaatst. Op avonden na het eten bespeurde de pastoor de ingetogen stilte van zijn gast. 'Een jonge kerel hoort niet thuis in een pastorie,' peinsde hij voor zich uit en zocht naar een uitweg. Die vond hij niet en die nacht lag hij er wakker van.

We keren weer terug naar de werkelijkheid en lopen 30 minuten verder tot bij een opvallend dak.

De stad nadert en onverwacht zie ik een opvallend dak steeds dichterbij komen en telkens vroeg ik me af wat voor soort gebouw het zou gaan worden. Het antwoord was verrassend: een katholieke kerk in moderne stijl. Geen toren maar een moderne variant van een groot kruisbeeld naast een spits zadeldak waarvan de gootranden bijna de grond raken. Bijna uitnodigend om even in te lopen.

2 Minuten pauze tot bij die kerk.

Het blijkt geen kerk, maar een herinneringsteken te zijn uit 1965 (vandaar de bouwstijl) van de strijd tussen de Basken met ridder Roelant contra het leger van Karel de Grote in het jaar 778 na Chr., genaamd Capilla del Salvador, samen met de Rolands monoliet. In de 11de eeuw stonden hier een klooster en een pelgrimshospitaal dat later naar Roncesvalles werd verplaatst. In die dagen werd er een klok geluid om bij mist de pelgrims beter te laten oriënteren, want het gevaar om in het bos te verdwalen en een prooi van de wolven te worden was erg groot. Vanaf het herinneringscentrum gaat het pad over weiden verder richting Roncesvalles en al spoedig loop ik in een omgeving die me de kriebels bezorgt. Dit is het bos waarvoor de luidende klok waarschuwde om niet bij mist in terech te komen. Troepen hongerige wolven uit die oude tijden maakten het leven hier bepaald niet gemakkelijker. Nu is het een adembenemend mooi bos, maar vroeger had ik hier niet willen lopen.

7 Minuten pauze tot bij minder dicht bos.

Het bos wordt minder dicht en een mooi pad naar beneden voert uiteindelijk naar de eerste tekenen van het einde van deze dag.

9 Minuten pauze tot bij Auberge.

Even later verschijnt het massieve gebouw waar vele pelgrims die dag naar hebben uitgekeken: een groot wit complex met drie verdiepingen vol kamers en gelegenheden om helemaal tot rust te komen. **Raadpleeg de wandelgids St. Jacobsroute.** Door een verbindingsgang betreed ik de in de 13de en 14de eeuw gebouwde kloosterkerk Colegiata de Santa Maria, met een indrukwekkend hoofdaltaar. Het gotische, met goud en zilver rijk beklede Mariabeeld, de Nuestra Senora de Roncesvalles, valt meteen op. De eerdere aan de kerk gebouwde kruisgang bezweek door een te hoge sneeuwlast, maar werd vervangen door een andere claustro, kruisgang uit de 17de eeuw. Daarachter bevindt zich de vroegere gotische kapittelzaal de Capilla de San Agustin, waarin het gebeente van koning Sancho VII rust. Op de begane grond van de bibliotheek en het museum bevindt zich het pelgrimsburo. Het museum bezit een zeer waardevol stuk, n.l. het prachtige schaakbord Ajedrez de Carlomagno uit de 14de eeuw, vanwege de schaakvelden naar Karel de Grote vernoemd. De bedevaartkapel Capilla del Espíritu Santo is het oudste deel van dit complex, die door Karel de Grote zou zijn gebouwd als graf voor de ridders die in de slag bij de pas waren gesneuveld. Na alle indrukken van dit geweldige complex en alle indrukken van de dag doe ik mijn schoenen uit, trek de sokken van mijn voeten en laat de teentjes lekker naar lucht happen.

Einde dag 1

[Audiobestand eerste dag etappe](#)

DAG-1.mp3